

**VILNIAUS UNIVERSITETO
TEISĖS FAKULTETAS**

Valstybinėms institucijoms
pagal adresatų sąrašą

2020-12-15 Nr. (1.5) 220000-S-173

DĖL PSICHOLOGO PASLAUGŲ VEIKLOS REGULIAVIMO

Vilniaus universiteto mokslininkų grupė vykdo Lietuvos Mokslo Tarybos finansuojamą projektą Nr. S-COV-20-26 „Organizacinės, ekonominės ir teisinės prielaidos optimizuoti psichologinę pagalbą ekstremaliomis aplinkybėmis dirbantiems specialistams“ (Toliau – Projektas). Projektu planuotų reprezentatyvių apklausų duomenys rodo ženkliai išaugusį psichologinių paslaugų poreikį ekstremaliomis aplinkybėmis tiek visuomenėje, tiek priešakinėse pozicijose dirbančių specialistų profesinėse grupėse. Kita vertus, Lietuvoje psichologinių paslaugų teikimo teisiniu reguliavimu rūpinasi tik atskiros žinybos (labiausiai Sveikatos apsaugos ministerija ir Švietimo, mokslo ir sporto ministerija). Kitose viešojo sektoriaus struktūrose dirbančių psichologų veiklos teisinio reguliavimo praktiškai nėra. Išanalizavę psichologinių paslaugų teikimo fragmentuotą teisinę situaciją, psichologinių paslaugų poreikį, tokių paslaugų teikimo problemas (pvz., psichologinio įvertinimo priemonių trūkumą, psichologų kvalifikacijos kėlimo problemas, psichologinių paslaugų apmokėjimo nesklandumus), Projekto vykdytojai siūlo pradėti šių svarbių ir atsakingų paslaugų bendresnį teisinį reguliavimą. Pirmiausiai, būtina kuo skubiau patvirtinti jau keli metai Seime svarstomą *Psichologų praktinės veiklos įstatymą*, kurio pagrindu atskiros žinybos galės rengti savo reguliavimo sritį atitinkančius poįstatyminius dokumentus. Tokia bendresnė teisinė reguliacija padėtų: 1) užtikrinti paslaugų kokybę; 2) atriboti profesionalias paslaugas nuo įvairiausių pseudomokslinių priegų; 3) garantuoti asmens psichologinio įvertinimo validumą ir patikimumą (pvz., nukreipiant ugdymo formai, nustatant darbingumą ar poreikį reabilitacijai); 4) optimizuoti psichologinių paslaugų teikimą krizių atvejais; 5) plėtoti profesinę priežiūrą ir griežtai laikytis psichologo profesinės etikos kodekso reikalavimų; 6) bent minimaliai reglamentuoti privačia praktika užsiimančių psichologų veiklą.

Atsakydami į Projekto keliamą pagrindinį tikslą, siūlome inkorporuoti į Lietuvos Respublikos Darbo kodekso (Toliau LR DK) nuostatas, reguliuojančias darbuotojų saugą, prievolę darbdaviui pasirūpinti sveika darbuotojų psichikos būkle, o LR Valstybinei darbo inspekcijai užtikrinti siūlomo mechanizmo įgyvendinimo priežiūrą.

Manome, kad būtų racionalu LR DK įtvirtinti prievolę darbdaviui savo organizacijoje priskirti šią funkciją darbuotojui ar padaliniui, kuris atsakingas už darbų saugą ar žmogiškųjų išteklių valdymą. Nepriskyrus sveikos darbuotojų psichikos būklės stebėsenos konkrečiam darbuotojui ar padaliniui siūlome, jog atsakingas būtų organizacijos vadovas. Darbuotojas, kuris atsakingas už sveiką darbuotojų psichikos būklę, turėtų įgyti specialių žinių kaip atpažinti ir suvaldyti kylančias rizikas kolektyve, susijusias su darbuotojų psichine sveikata. Kitaip tariant, kada su darbuotoju kalbėtis dėl matomų rizikų, kokiomis teisinėmis ir kitomis priemonėmis galima valdyti situaciją nepažeidžiant darbuotojo teisių, tuo pačiu užtikrinant tinkamą darbo organizavimą kolektyve. Akcentuojama, kad viena iš esminių sąlygų gaunant paslaugas susijusias su sveika darbuotojo psichikos būkle yra konfidencialumas. Manome, jog tinkamam įgyvendinimui būtina išklaustyti mokymus, parengtus akredituotų Mokslo ir studijų institucijų, skirtus darbdavio atstovams, kurie organizacijoje atsakingi už sveiką darbuotojų psichikos būklę, atsakingo darbuotojo žinias atnaujinant ne rečiau negu kas 2 metai.

Ekstremaliomis aplinkybėmis dirbantiems darbuotojams iš darbdavio pusės turi būti užtikrinta galimybė konfidencialiomis sąlygomis pasinaudoti konsultacijomis su profesionaliai psichologinę pagalbą teikiančiu asmeniu ar įstaiga, finansuojant paslaugą darbdavio lėšomis. Siūlome įstatymų leidėjui ieškoti galimybės darbdavių organizacijoms dalinai kompensuoti šių paslaugų kaštus, atsižvelgiant į tiesioginį ryšį su šalies statistikoje esančiais savižudybių, alkoholizmo, depresijos susirgimų skaičiais.

Pabrėžtina, kad sėkmingam psichologinės pagalbos teikimo mechanizmo ekstremaliomis sąlygomis inkorporavimui būtina ruošti darbo organizacinę kultūrą organizacijai dirbant įprastomis sąlygomis (kolektyvo nusiteikimą dėl tokių paslaugų gavimo, vadovo požiūrį ir t.t.). Manome, kad nėra tikslinga šių paslaugų teikimą kažkaip išskirti ir teikti tik ekstremaliomis sąlygomis. Ekstremaliomis aplinkybėmis išskiriami du esminiai kriterijai: 1) padidėjęs tokių paslaugų poreikis ir 2) darbdavio galimybė laiku užtikrinti šių paslaugų teikimą, o darbuotojo realų paslaugų gavimą. Tačiau suprantame, kad netgi turėdami neribotus finansinius išteklius, pasiūlius organizacijai, kuri dirba ekstremaliomis sąlygomis, psichologines paslaugas, jomis pasinaudotų mažuma, kadangi daugelis iš mūsų neatpažįsta, kada reikia pagalbos.

PRIDEDAMA:

1. LR Psichologų praktinės veiklos įstatymo projektas, 36 lapai.
2. Apklausų rezultatų ataskaitos, 12 lapų.

Projekto vadovas

prof. dr. Tomas Davulis

**VILNIAUS UNIVERSITETO TEISĖS FAKULTETO
2020-12-15 RAŠTO Nr. (1.5) 220000-S-173 ADRESATŲ SĄRAŠAS**

1. Lietuvos Respublikos Seimas
 2. Lietuvos Respublikos Vyriausybė
 3. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija
 4. Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija
 5. Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija
 6. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija
 7. Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerija
 8. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija
 9. Lietuvos psichologų sąjunga
 10. Lietuvos pramonininkų konfederacija
 11. Lietuvos darbdavių konfederacija
 12. Smulkaus ir vidutinio verslo asociacija
-